

Krzysztof CHOCHOWSKI*

Postępowanie kontrolne wobec osób posiadających poświadczenie bezpieczeństwa a ochrona informacji dotyczących jednostki

Każda organizacja posiada informacje, których nie chce udzielać na zewnątrz, a zatem dostęp do nich jest kontrolowany i limitowany. Dotyczy to również państwa, którego interesy mogą być naruszone wskutek ujawnienia określonych danych. Z tego względu ustrojodawca, na mocy art. 51 ust. 1 Konstytucji, dopuszcza możliwość zobligowania jednostki do ujawnienia informacji dotyczących jej osoby, w celu zapewnienia ochrony stosownym informacjom. Ograniczenie konstytucyjnych praw i wolności jednostki jest możliwe na poziomie ustawodawstwa zwykłego, aby dana osoba dawała rękojmię zachowania tajemnicy.

W rodzimych uwarunkowaniach prawnych ograniczenia te wynikają z ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych¹ (zwaną dalej w skrócie uoin), która reguluje m.in. kwestie związane z postępowaniem kontrolnym wobec osób posiadających poświadczenie bezpieczeństwa. Potrzeba ochrony ważnych interesów państwa uzasadnia uznanie określonych informacji za niejawne, a co za tym idzie poddanie procedurom kontrolnym i weryfikacyjnym osób będących w ich posiadaniu. Chroniąc interesy państwa, należy bowiem pamiętać o tym, że jednostka nie powinna być w tym procesie traktowana instrumentalnie, zaś ograniczenia praw i wolności w tym zakresie nie mogą godzić w samą ich istotę. Zgodnie z art. 31 ust. 3 Konstytucji ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tyl-

---

* Dr Krzysztof Chochowski – adiunkt w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej im. prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu.

¹ Dz.U. z 2016 r., poz. 1167 z późn. zm.

ko wtedy, gdy są konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa lub porządku publicznego w demokratycznym państwie bądź do ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw².

Interes państwa w demokratycznym państwie prawnym nie może więc *a priori* podporządkowywać sobie interesu jednostki. Przyjęcie przeciwnego założenia prowadziłoby do powrotu patologicznej zasady, iż cel uświęca środki.

Celem niniejszych rozważań jest przedstawienie postępowania kontrolnego prowadzonego względem osób posiadających poświadczenie bezpieczeństwa w kontekście ochrony praw jednostki, której postępowanie to dotyczy.

Konstytucyjne prawa i wolności człowieka i obywatela

Prawa człowieka to pewne podstawowe prawa i wolności, które przysługują każdemu człowiekowi bez względu na jego narodowość, rasę, płeć, wyznanie itd. Przysługują one każdemu, a ich źródłem jest przyrodzona i niezbywalna godność człowieka³. Nikogo więc nie można pozbawić godności i nikt nie może się jej zrzec, jest ona bowiem źródłem ww. praw. Co więcej, prawa człowieka mają charakter podstawowy, co oznacza, iż aby móc korzystać z innych praw i wolności, prawa te muszą być respektowane.

Nie wdając się w szczegółowe rozważania, należy stwierdzić, że prawa człowieka to prawa, które obowiązują i dotyczą relacji pomiędzy jednostką a władzą. Władza ta nie w każdym przypadku winna być utożsamiana z władzą państwową, mowa tu również o władzy rodzicielskiej, a coraz częściej również o władzy korporacyjnej.

Odnosząc się do genezy praw człowieka, należy stwierdzić, iż z namiastkami tychże praw mieliśmy do czynienia już w średniowieczu, albowiem w 1215 roku wydano Wielką Kartę Swobód, która formułowała między innymi zakaz karania bez legalnego wyroku sądowego – była to regulacja króla angielskiego Jana Bez Ziemi, która do dziś obowiązuje w Wielkiej Brytanii. W Polsce natomiast możemy odnaleźć również namiastki praw człowieka w statutach wiślicko-piotrkowskich, które zostały wydane za pa-

² Szerzej np.: M. Kazimierzczuk, *Pojęcia, istota oraz źródło wolności i praw człowieka*, „Studia Prawnoustrojowe” 2014, nr 26, s. 103 i 104 wraz z cyt. lit.; L. Garlicki, *Komentarz do art. 31 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 1–36 z cyt. lit.

³ Szerzej np.: M. Granat, *Godność człowieka z art. 30 Konstytucji RP jako wartość i jako norma prawna*, „Państwo i Prawo” 2014, nr 8, s. 3 i n. z cyt. lit. czy L. Garlicki, *Komentarz do art. 30 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 1–23 z cyt. lit...

nowania ostatniego z Piastów Kazimierza Wielkiego. Oczywiście z wpływem wieków liczba regulacji prawnych, które w jakimś stopniu dotyczyły praw człowieka, wzrastała.

Przyjmuje się, że prawa człowieka dzielimy na pozytywne i negatywne (wolności). Prawa pozytywne oznaczają obowiązek podjęcia przez organy władzy publicznej działań na rzecz jednostki. Oznacza to, że jednostka może w sposób skuteczny domagać się od państwa przedsięwzięć leżących w jej interesie. Z kolei wolności (prawa negatywne) oznaczają prawny obowiązek powstrzymywania się organów władzy publicznej od działań w określonych prawnie przestrzeniach.

Prawa człowieka możemy podzielić na następujące kategorie: obywatelskie, polityczne, gospodarcze, społeczne, kulturalne. Razem tworzą system, którego poszczególne elementy nawzajem się przenikają i warunkują poprawne funkcjonowanie pozostałych. Błędna zatem byłaby ich realizacja w sposób wybiórczy i selektywny.

Mówiąc o prawach człowieka, możemy wyróżnić ich trzy generacje, a mianowicie: pierwszą – prawa indywidualne, drugą – prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne, trzecią – prawa kolektywne.

Rodzimy ustrojodawca, doceniając znaczenie podstawowych praw i wolności człowieka i obywatela, temu właśnie zagadnieniu poświęcił Rozdział II Konstytucji RP, zatytułowany *Wolności, prawa i obowiązki człowieka i obywatela*. Odnajdziemy w nim kilkadziesiąt praw i wolności człowieka i obywatela, które możemy przyporządkować do jednej z ww. kategorii i generacji. Podkreślić należy, iż na podstawie art. 5 Konstytucji RP Polska zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela, a zatem to na państwie ciąży prawny obowiązek ich urzeczywistniania⁴, również w przypadku postępowania sprawdzającego wobec osób posiadających poświadczenie bezpieczeństwa.

Istota i cel kontrolnego postępowania sprawdzającego

Kontrolne postępowanie sprawdzające jest przeprowadzane po to, aby zapewnić bezpieczeństwo i należytą ochronę informacjom niejawnym. Polega ono na weryfikacji tego, czy dana osoba, która uzyskała do nich dostęp, w dalszym ciągu daje rękojmię zachowania ich w tajemnicy. Ustawodawca w art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych za rękojmię zachowania tajemnicy uznaje zdolność osoby do spełnienia ustawowych wymogów zapewniających ochronę informacji niejawnych przed ich nieuprawnionym ujawnieniem. Informacje niejawne mogą

⁴ P. Sarnecki, *Komentarz do art. 5 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 5, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 3.

być bowiem udostępnione wyłącznie osobie gwarantującej zachowanie tajemnicy i tylko w zakresie niezbędnym do wykonywania przez nią pracy lub pełnienia służby na zajmowanym stanowisku albo wykonywania czynności zleconych, na co wprost wskazuje norma art. 4 ust. 1 uoin.

Omawiając zagadnienie kontrolnego postępowania sprawdzającego, konieczne jest odniesienie się do tego, czym owa informacja niejawna jest. W myśl art. 1 ust. 1 uoin informacją niejawną jest taka informacja, której nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia interesów państwa niekorzystne.

W powyższej kwestii wypowiedział się NSA w wyroku z 8 marca 2017 r., stwierdzając, iż „Dla zakwalifikowania danej informacji do informacji niejawnej wystarczy element materialny, tzn. istnienie takiej jej cechy, przez którą stanowi ona informację, której nieuprawnione ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej albo byłoby z punktu widzenia jej interesów niekorzystne, także w trakcie jej opracowywania oraz niezależnie od formy i sposobu jej wyrażania (art. 1 ust. 1 ustawy z 2010 r. o ochronie informacji niejawnych)”⁵. NSA podtrzymał więc swoje wcześniejsze stanowisko zaprezentowane w wyroku z 18 kwietnia 2016 r., zgodnie z którym „By informację uznać za niejawną w rozumieniu art. 5 ust. 1 u.d.i.p., co prowadzi do ograniczenia jej udostępnienia, wystarczającym jest ustalenie, że spełniona jest przesłanka materialna z art. 1 ust. 1 u.o.i.n.”⁶.

Ujawnienie takiej informacji byłoby więc sprzeczne z interesem publicznym. Może ono też przybrać różne formy, np. wypowiedzi ustnej lub pisemnej, a nawet znaku lub gestu, na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z 17 marca 1971 r., III KR 260/70, OSNKW 1971, nr 10, poz. 151.

Niejednokrotnie w informacji niejawnej zawarte są dane osobowe, co może powodować kolizję norm prawnych z ustawy o ochronie danych osobowych⁷ oraz ustawy o ochronie informacji niejawnych. Jak podnoszą J. Barta, P. Fajgielski i R. Markiewicz, „[...] w myśl art. 5 u.o.d.o. – pierwszeństwo w tym zakresie należy przyznać ustawie o ochronie informacji niejawnych”⁸. Jak zatem widać, ewentualne konflikty przepisów wynikających z obu ww. regulacji należy rozstrzygać na korzyść uoin.

Informacje niejawne są zasobem o niejednolitym i zróżnicowanym charakterze, stosownej kwalifikacji dokonuje się na podstawie oceny wagi

⁵ LEX nr 2338895.

⁶ LEX nr 2081157.

⁷ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz.U z 2016 r., poz. 922 t.j.).

⁸ J. Barta, P. Fajgielski i R. Markiewicz, *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 121.

i znaczenia poszczególnych informacji.⁹ Przepisy art. 5 ust. 1–4 uoin pozwalają wyróżnić informacje niejawne opatrzone klauzulami: ściśle tajne¹⁰, tajne¹¹, poufne¹² lub zastrzeżone¹³. Warto pamiętać, iż informacje niejawne przekazane przez organizacje międzynarodowe lub inne państwa na pod-

---

⁹ M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, M. Bożek, *Służby specjalne w strukturze władz publicznych. Zagadnienia prawnoustrojowe*, Warszawa 2014, s. 74; P. Alkowski, *Bezpieczeństwo informacyjne – zarys wybranych aspektów w kontekście problemu bezpieczeństwa państwa*, [w:] *Współczesne oblicza bezpieczeństwa*, red. E.M. Guzik-Makaruk, E.W. Pływaczewski, Białystok 2015, s. 95.

¹⁰ Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „ściśle tajne”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje wyjątkowo poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że: 1) zagrazi niepodległości, suwerenności lub integralności terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej; 2) zagrazi bezpieczeństwu wewnętrznemu lub porządkowi konstytucyjnemu Rzeczypospolitej Polskiej; 3) zagrazi soюзom lub pozycji międzynarodowej Rzeczypospolitej Polskiej; 4) osłabi gotowość obronną Rzeczypospolitej Polskiej; 5) doprowadzi lub może doprowadzić do identyfikacji funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników służb odpowiedzialnych za realizację zadań wywiadu lub kontrwywiadu, którzy wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze, jeżeli zagrazi to bezpieczeństwu wykonywanych czynności lub może doprowadzić do identyfikacji osób udzielających im pomocy w tym zakresie; 6) zagrazi lub może zagrazić życiu lub zdrowiu funkcjonariuszy, żołnierzy lub pracowników, którzy wykonują czynności operacyjno-rozpoznawcze, lub osób udzielających im pomocy w tym zakresie; 7) zagrazi lub może zagrazić życiu lub zdrowiu świadków koronnych lub osób im najbliższych, osób, którym udzielono środków ochrony i pomocy przewidzianych w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka (Dz. U. z 2015 r. poz. 21), albo świadków, o których mowa w art. 184 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, lub osób im najbliższych.

¹¹ Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „tajne”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje poważną szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że: 1) uniemożliwi realizację zadań związanych z ochroną suwerenności lub porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej; 2) pogorszy stosunki Rzeczypospolitej Polskiej z innymi państwami lub organizacjami międzynarodowymi; 3) zakłóci przygotowania obronne państwa lub funkcjonowanie Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej; 4) utrudni wykonywanie czynności operacyjno-rozpoznawczych prowadzonych w celu zapewnienia bezpieczeństwa państwa lub ścigania sprawców zbrodni przez służby lub instytucje do tego uprawnione; 5) w istotny sposób zakłóci funkcjonowanie organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości; 6) przyniesie stratę znacznych rozmiarów w interesach ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

¹² Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „poufne”, jeżeli ich nieuprawnione ujawnienie spowoduje szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej przez to, że: 1) utrudni prowadzenie bieżącej polityki zagranicznej Rzeczypospolitej Polskiej; 2) utrudni realizację przedsięwzięć obronnych lub negatywnie wpłynie na zdolność bojową Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej; 3) zakłóci porządek publiczny lub zagrazi bezpieczeństwu obywateli; 4) utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę bezpieczeństwa lub podstawowych interesów Rzeczypospolitej Polskiej; 5) utrudni wykonywanie zadań służbom lub instytucjom odpowiedzialnym za ochronę porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli lub ściganie sprawców przestępstw i przestępstw skarbowych oraz organom wymiaru sprawiedliwości; 6) zagrazi stabilności systemu finansowego Rzeczypospolitej Polskiej; 7) wpłynie niekorzystnie na funkcjonowanie gospodarki narodowej.

¹³ Informacjom niejawnym nadaje się klauzulę „zastrzeżone”, jeżeli nie nadano im wyższej klauzuli tajności, a ich nieuprawnione ujawnienie może mieć szkodliwy wpływ na wykonywanie przez organy władzy publicznej lub inne jednostki organizacyjne zadań w zakresie obrony narodowej, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa publicznego, przestrzegania praw i wolności obywateli, wymiaru sprawiedliwości albo interesów ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

stawie umów międzynarodowych oznacza się polskim odpowiednikiem posiadanej klauzuli tajności, co wynika z art. 5 ust. 5 uoin.

Ze względu na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa informacjom niejawnym dostęp do nich jest limitowany. Artykuł 8 pkt 1 uoin wskazuje, iż informacje niejawne, którym nadano określoną klauzulę tajności, mogą być udostępnione wyłącznie osobie uprawnionej, zgodnie z przepisami ustawy dotyczącymi dostępu do określonej klauzuli tajności. Co więcej, muszą one być przetwarzane w warunkach uniemożliwiających ich nieuprawnione ujawnienie, zgodnie z przepisami precyzującymi wymagania dotyczące kancelarii tajnych, bezpieczeństwa systemów teleinformatycznych, obiegu materiałów i środków bezpieczeństwa fizycznego, odpowiednich do nadanej klauzuli tajności, co wynika z art. 8 pkt 2 uoin. Na każdym etapie procesu udostępniania tejsze informacji, zgodnie z art. 8 pkt 3 uoin, musi być ona chroniona odpowiednio do nadanej klauzuli tajności, z zastosowaniem środków bezpieczeństwa wskazanych w ustawie i przepisach wykonawczych wydanych na jej podstawie. Zaznaczyć jednak należy, iż zdaniem NSA, przedstawionym w wyroku z 8 marca 2017 r., informacja niejawna chroniona jest bez względu na to, czy osoba uprawniona uznała za stosowne oznaczyć ją odpowiednią klauzulą¹⁴.

W związku z występowaniem różnych klauzul nadawanych informacjom niejawnym wyróżniamy zwykle postępowanie sprawdzające oraz poszerzone postępowanie sprawdzające wobec osoby sprawdzanej. Szczególnym rodzajem postępowania w sprawie dostępu do informacji niejawnych jest postępowanie kontrolne wobec osób, które już legitymują się poświadczeniem bezpieczeństwa.

Zwykle postępowanie sprawdzające przeprowadza się względem osób przy stanowiskach i pracach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne”¹⁵. Natomiast poszerzone postępowanie sprawdzające przeprowadza się wobec osób przy stanowiskach i pracach związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „tajne” lub „ściśle tajne”; wobec pełnomocników ochrony, zastępców pełnomocników ochrony oraz kandydatów na te stanowiska; wobec kierowników jednostek organizacyjnych, w których są przetwarzane informacje niejawne o klauzuli „poufne” lub wyższej; jak również wobec osób ubiegających się o dostęp do informacji niejawnych międzynarodowych lub o dostęp, który ma wynikać z umowy międzynarodowej zawartej przez Rzeczpospolitą Polską.

Organami prowadzącymi zwykle postępowania sprawdzające są pełnomocnicy kierowników jednostek organizacyjnych ds. ochrony informacji niejawnych, natomiast poszerzone postępowania sprawdzające prowa-

¹⁴ LEX nr 2338895.

¹⁵ Art. 22 ust. 1 uoin.

dzą ABW i SKW, ponadto zgodnie z art. 23 ust 5 AW, CBA, Biuro Ochrony Rządu, Policja, Służba Więzienna, SWW, Straż Graniczna oraz Żandarmeria Wojskowa są uprawnione do prowadzenia zwykłych i poszerzonych postępowań sprawdzających¹⁶.

Zwykle postępowanie sprawdzające ukierunkowane jest na to, by sprawdzić, czy wobec osoby sprawdzanej istnieją uzasadnione wątpliwości dotyczące: uczestnictwa, współpracy lub popierania przez osobę sprawdzaną działalności szpiegowskiej, terrorystycznej, sabotażowej albo innej wymierzonej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej; zagrożenia osoby sprawdzanej ze strony obcych służb specjalnych w postaci prób werbunku lub nawiązania z nią kontaktu; przestrzegania porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej, a przede wszystkim, czy osoba sprawdzana uczestniczyła lub uczestniczy w działalności partii politycznych lub innych organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, albo współpracowała lub współpracuje z takimi partiami lub organizacjami; ukrywania lub świadomego niezgodnego z prawdą podawania w ankiecie bezpieczeństwa osobowego lub postępowaniu sprawdzającym przez osobę sprawdzaną informacji mających znaczenie w ochronie informacji niejawnych; wystąpienia związanych z osobą sprawdzaną okoliczności powodujących ryzyko jej podatności na szantaż lub wywieranie presji; niewłaściwego postępowania z informacjami niejawnymi¹⁷.

Z kolei w toku poszerzonego postępowania sprawdzającego ustala się jeszcze, czy istnieją wątpliwości dotyczące poziomu życia osoby sprawdzanej, wyraźnie przewyższającego uzyskiwane przez nią dochody; informacji o chorobie psychicznej lub innych zakłóceniach czynności psychicznych ograniczających sprawność umysłową i mogących negatywnie wpłynąć na zdolność osoby sprawdzanej do wykonywania prac związanych z dostępem do informacji niejawnych; uzależnienia od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych¹⁸.

Ważne jest zatem ustalenie, czym jest postępowanie sprawdzające i w jakim celu się je prowadzi. Na podstawie ustawowo określonej procedury obowiązków organu prowadzącego oraz praw strony można stwierdzić, że postępowanie sprawdzające jest uregulowaną ustawą, a także – w określonej części – administracyjnym prawem procesowym (kpa), ciągiem czynności urzędowych podejmowanych przez uprawniony podmiot w celu ustalenia, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy¹⁹.

¹⁶ R. Wądołowski, *Prawa i obowiązki stron postępowania sprawdzającego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2016, nr 15, s. 97.

¹⁷ Art. 24 ust. 2 uoin.

¹⁸ Art. 24 ust. 3 uoin.

¹⁹ R. Wądołowski, *Prawa i obowiązki...*, s. 98.

Jeżeli względem osoby sprawdzanej pojawiają się wskazane powyżej, niedające się usunąć wątpliwości, wówczas interes ochrony informacji niejawnych ma pierwszeństwo przed innymi prawnie chronionymi interesami, w tym interesem jednostki²⁰.

Podkreślić należy, iż wszystkie czynności przeprowadzone w toku postępowań sprawdzających muszą być rzetelnie udokumentowane i powinny być zakończone przed upływem trzech miesięcy od dnia złożenia do pełnomocnika ochrony wypełnionej ankiety lub złożenia wniosku o przeprowadzenie postępowania sprawdzającego wraz z wypełnioną ankietą. Jeśli jednak powyższy trzymiesięczny termin nie zostanie dotrzymany, wówczas organ prowadzący postępowanie zawiadamia, na wniosek osoby sprawdzanej, o przewidywanym terminie zakończenia postępowania oraz – jeżeli nie naruszy to zasad ochrony informacji niejawnych – o powodach przedłużania się postępowania²¹.

Przeprowadzenie postępowania sprawdzającego wymaga pisemnej zgody osoby, której ma dotyczyć²². Nie jest więc bez niej możliwe wszczęcie tegoż postępowania, co jest uzasadnione potrzebą ochrony prywatności jednostki. Co ciekawe, w trakcie postępowania sprawdzającego, tak zwykłego, jak i poszerzonego, zbiera się informacje o osobach trzecich w zakresie niezbędnym do ustalenia, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy. Zbieranie i przetwarzanie informacji o osobach trzecich może odbywać się bez wiedzy i zgody tych osób. Wobec osób tych, pomimo tego że nie mają statusu strony w postępowaniu sprawdzającym, mogą zostać podjęte czynności sprawdzające²³.

Postępowanie sprawdzające kończy się w jeden z trzech wskazanych przez ustawodawcę sposobów, a mianowicie: wydaniem poświadczenia bezpieczeństwa, odmową wydania poświadczenia bezpieczeństwa, umorzeniem²⁴. Każde z tych rozstrzygnięć zapada w formie decyzji administracyjnej.

Kontrolne postępowanie sprawdzające jest szczególnym rodzajem postępowania sprawdzającego. Dotyczy ono bowiem osób, którym uprzednio wydano poświadczenie bezpieczeństwa i nim się legitymują. Wszczynane jest w sytuacji, gdy zostaną ujawnione nowe informacje wskazujące, że nie daje ona rękojmi zachowania tajemnicy²⁵. Postępowanie to, co do zasady, przeprowadza organ właściwy do przeprowadzenia kolejnego postępowania sprawdzającego, z tym że w przypadkach uzasadnionych względami

---

²⁰ Art. 24 ust. 4 uoin.

²¹ Art. 24 ust. 6 i 7 uoin.

²² Art. 24 ust. 8 uoin.

²³ Art. 24 ust. 9 uoin.

²⁴ Art. 28 uoin.

²⁵ Art. 33 ust. 1 uoin.

bezpieczeństwa państwa kontrolne postępowanie sprawdzające może zostać przeprowadzone przez ABW albo SKW²⁶.

O wszczęciu kontrolnego postępowania sprawdzającego zawiadamia się: kierownika jednostki organizacyjnej lub osobę uprawnioną do obsady stanowiska; pełnomocnika ochrony w jednostce organizacyjnej oraz osobę sprawdzaną²⁷.

W kontrolnym postępowaniu sprawdzającym pełnomocnik ochrony może przeprowadzić czynności, o których mowa w art. 25 ust. 1 pkt 1 uoin, a służby i instytucje uprawnione do prowadzenia poszerzonych postępowań sprawdzających także czynności wymienione w art. 25 ust. 1 pkt 2 uoin²⁸. Chodzi tu o sprawdzenie w ewidencjach, rejestrach i kartotekach, w szczególności w Krajowym Rejestrze Karnym, danych zawartych w wypełnionej i podpisanej przez osobę sprawdzaną ankiecie, a także sprawdzenie innych informacji uzyskanych w toku postępowania sprawdzającego w zakresie niezbędnym do ustalenia, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy.

Wszystkie powyższe czynności muszą być rzetelnie udokumentowane i prowadzone zgodnie z zasadami bezstronności, obiektywizmu i wykazania najwyższej staranności. Dokumentację tych czynności dołącza się do akt postępowania sprawdzającego²⁹.

Natomiast zakończone powinny być przed upływem sześciu miesięcy od dnia wszczęcia postępowania. Istnieje jednak możliwość, w szczególnie uzasadnionych przypadkach, niezakończenia kontrolnego postępowania sprawdzającego w terminie, o którym mowa powyżej. Organ prowadzący postępowanie może jednorazowo przedłużyć je o kolejne sześć miesięcy, zawiadamiając o tym wskazane w art. 33 ust. 6 uoin osoby³⁰.

Prowadząc rozważania dotyczące kontrolnego postępowania sprawdzającego, należy zauważyć, iż na podstawie art. 33 ust 8 uoin do postępowania tego stosuje się przepisy art. 24 ust. 1–5 i 9, art. 25–27, art. 30, art. 31 ust. 1 pkt 1 i 4 oraz ust. 2 uoin. Mamy tu więc do czynienia z przepisem odsyłającym do składowych postępowania kontrolnego. Uwagi dotyczące przeprowadzenia postępowania sprawdzającego, o którym mowa w art. 24 uoin, zostały przedstawione powyżej, podobnie jak w przypadku art. 25 ust. 1 i 2 uoin.

W przypadku sprawdzenia w ewidencjach i kartotekach niedostępnych powszechnie danych zawartych w ankiecie oraz innych informacji uzyskanych w toku kontrolnego postępowania sprawdzającego w zakresie niezbęd-

²⁶ Art. 33 ust. 2 i 3 uoin.

²⁷ Art. 33 ust. 6 uoin.

²⁸ Art. 33 ust. 5 uoin.

²⁹ Art. 33 ust. 5 uoin.

³⁰ Art. 33 ust. 9 i 10 uoin.

nym do ustalenia, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy, ABW albo SKW ma prawo przeprowadzić rozmowę z osobą sprawdzaną w celu usunięcia nieścisłości lub sprzeczności zawartych w uzyskanych informacjach³¹. Wyniki czynności sprawdzających oraz wnioski z rozmowy ABW i SKW mają obowiązek przekazać pełnomocnikowi ochrony na piśmie³².

Obligatoryjnie w kontrolnym postępowaniu sprawdzającym przeprowadza się rozmowę z osobą sprawdzaną wówczas, gdy z uzyskanych informacji przez instytucje sprawdzającą wynika, iż jest to konieczne. A zatem jeśli na podstawie zebranych informacji pojawiają się pewne wątpliwości co do rękojmi zachowania tajemnicy przez osobę sprawdzaną, wówczas rozmowa z tą osobą jest niezbędna, by owe wątpliwości wyeliminować³³.

Rozwinięciem treści art. 25 ust. 5 uoin jest przepis art. 25 ust. 6 uoin, na mocy którego w przypadku wystąpienia wątpliwości niepozwalających na ustalenie, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy, organ prowadzący postępowanie sprawdzające zapewnia osobie sprawdzanej w trakcie wysłuchania możliwość osobistego ustosunkowania się do informacji wywołujących te wątpliwości. Osoba ta może stawić się na wysłuchanie ze swoim pełnomocnikiem. Z przebiegu wysłuchania sporządza się protokół, który podpisują osoba prowadząca wysłuchanie, osoba wysłuchana oraz pełnomocnik, jeżeli w nim uczestniczył. Zatem osoba, względem której toczy się postępowanie kontrolne, ma prawo dążyć do rozwiania wszelkich niejasności i poniekąd bronić swojego interesu prawnego.

Powyższego wysłuchania nie stosuje się, gdy przeprowadzenie tej czynności wiązałoby się z ujawnieniem informacji niejawnych lub bez zastrzeżeń ustalono, że osoba sprawdzana nie daje rękojmi zachowania tajemnicy³⁴. To rozwiązanie ustawodawcy, m.in. ze względów prakseologicznych, należy uznać za zasadne.

Postępowanie kontrolne sprawdzające, na podstawie art. 26 ust. 1 uoin, obejmuje – o ile to konieczne – również: rozmowę z przełożonymi osoby sprawdzanej oraz z innymi osobami, przeprowadzenie wywiadu w miejscu zamieszkania osoby sprawdzanej, sprawdzenie stanu i obrotów na rachunku bankowym oraz zadłużenia osoby sprawdzanej, w szczególności wobec Skarbu Państwa.

Do przeprowadzenia wywiadu w miejscu zamieszkania osoby sprawdzanej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego i wydane na jej podstawie przepisy doty-

³¹ Art. 25 ust. 3 uoin.

³² Art. 25 ust. 4 uoin.

³³ Art. 25 ust. 5 uoin.

³⁴ Art. 25 ust. 7 uoin.

czące wywiadu środowiskowego, co wynika z art. 26 ust. 2 uoin. Natomiast do sprawdzenia stanu i obrotów na rachunku bankowym oraz zadłużenia osoby sprawdzanej, w szczególności wobec Skarbu Państwa, stosuje się odpowiednio przepisy art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. k ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 1876, 2361 i 2491 oraz z 2018 r. poz. 62, 106 i 138). Przepisy art. 82 § 1 i 2, art. 182 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2017 r. poz. 201, z późn. zm.) oraz art. 48 ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. poz. 1947, z późn. zm.)³⁵.

W przypadku osób, które uzyskały dostęp do informacji o klauzuli „ściśle tajne”, postępowanie kontrolne sprawdzające obejmuje także, jeżeli jest to konieczne w wyniku uzyskanych wcześniej informacji, rozmowę z trzema osobami wskazanymi przez osobę sprawdzaną w celu uzyskania innych informacji mogących mieć znaczenie w ocenie dawania rękojmi zachowania tajemnicy³⁶.

W celu dokonania ustaleń, o których mowa w art. 24 ust. 3 pkt 2 i 3, tj. zebrania informacji o chorobie psychicznej lub innych zakłóceniach czynności psychicznych ograniczających sprawność umysłową i mogących negatywnie wpłynąć na zdolność osoby sprawdzanej do wykonywania prac związanych z dostępem do *informacji niejawnych* lub też o uzależnieniu od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych, organ prowadzący postępowanie kontrolne sprawdzające może zobowiązać osobę sprawdzaną do poddania się specjalistycznym badaniom oraz udostępnienia wyników tych badań. Lekarzowi przeprowadzającemu to badanie przekazuje się do wglądu dokumentację medyczną osoby sprawdzanej w zakresie dotyczącym powyżej wskazanych wątpliwości.

Kontrolne postępowanie sprawdzające można zawiesić, jeżeli dojdzie do trwającej powyżej 30 dni choroby osoby sprawdzanej, uniemożliwiającej skuteczne przeprowadzenie postępowania sprawdzającego bądź wyjazdu za granicę osoby sprawdzanej na okres przekraczający 30 dni. Ponadto postępowanie to można zawiesić wówczas, gdy ocena dawania rękojmi zachowania tajemnicy zależy od uprzedniego rozstrzygnięcia zagadnienia przez inny organ, w szczególności w przypadku wszczęcia przeciwko osobie sprawdzanej postępowania karnego w sprawie o przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, lub gdy przeprowadzenie skutecznego postępowania sprawdzającego nie jest możliwe z innych przyczyn niezależnych od prowadzącego je organu³⁷. Zawieszenie postępowania skutkuje wstrzymaniem wszelkich czynności

³⁵ Art. 26 ust. 3 uoin.

³⁶ Art. 26 ust. 5 uoin.

³⁷ Art. 27 ust. 1 uoin.

sprawdzających na czas oznaczony przez prawodawcę. Nie biegną również terminy załatwienia sprawy³⁸.

Ustawodawca określił także, kiedy zawieszone postępowanie jest obligatoryjnie ponownie podejmowane. Ma to miejsce wówczas, gdy ustąpiły przyczyny uzasadniające zawieszenie postępowania bądź ujawniono okoliczności mogące stanowić podstawę do odmowy wydania poświadczenia bezpieczeństwa lub umorzenia postępowania sprawdzającego³⁹.

Zarówno podjęcie, jak i zawieszenie kontrolnego postępowania sprawdzającego, następuje w drodze postanowienia, które podlega zaskarżeniu w formie zażalenia, a następnie zaskarżeniu do sądu administracyjnego. Na podstawie art. 27 ust. 3 uoin o zawieszeniu kontrolnego postępowania sprawdzającego, jak i ponownym jego podjęciu, organ prowadzący to postępowanie zawiadamia wnioskodawcę, pełnomocnika ochrony i osobę sprawdzaną.

Kontrolne postępowanie sprawdzające kończy się na jeden z trzech poniższych sposobów, tj.: decyzją o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa; poinformowaniem osób wymienionych w art. 33 ust. 6 uoin. o braku zastrzeżeń w stosunku do osoby, którą objęto kontrolnym postępowaniem sprawdzającym, z jednoczesnym potwierdzeniem dalszej jej zdolności do zachowania tajemnicy w zakresie określonym w posiadanym przez nią poświadczeniu bezpieczeństwa; decyzją o umorzeniu postępowania, w przypadku gdy postępowanie to nie zostanie zakończone przed upływem 12 miesięcy od dnia jego wszczęcia. Decyzję o umorzeniu organ doręcza bez zbędnej zwłoki osobie sprawdzanej, zawiadamiając wnioskodawcę i pełnomocnika ochrony. Doręczenie to następuje zgodnie z przepisami k.p.a.

Należy jednak pamiętać, iż zastosowanie mają także przepisy art. 31 ust. 1 i 2 uoin, na zasadzie odesłania z art. 33 ust. 8 przedmiotowej ustawy. Umorzenie kontrolnego postępowania sprawdzającego następuje w przypadku śmierci osoby sprawdzanej bądź gdy postępowanie z innej przyczyny stało się bezprzedmiotowe.

O umorzeniu kontrolnego postępowania sprawdzającego organ je prowadzący zawiadamia wnioskodawcę, pełnomocnika ochrony oraz, w przypadku gdy postępowanie z innej przyczyny stało się bezprzedmiotowe, osobę sprawdzaną⁴⁰. W każdym jednak przypadku interes ochrony informacji niejawnych ma pierwszeństwo przed interesem osoby sprawdzanej.

Organ prowadzący kontrolne postępowanie sprawdzające, na mocy art. 30 ust. 1 uoin, cofa poświadczenie bezpieczeństwa, jeżeli nie zostaną usunięte wątpliwości, o których mowa w art. 24 ust. 2 uoin, tj. wątpliwości dotyczące: uczestnictwa, współpracy lub popierania przez osobę

³⁸ T. Szewc, *Ochrona informacji niejawnych. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 162 i n.

³⁹ Art. 27 ust. 2 uoin.

⁴⁰ Art. 31 ust. 1 i 2 uoin.

sprawdzaną działalności szpiegowskiej, terrorystycznej, sabotażowej albo innej wymierzonej przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej; zagrożenia osoby sprawdzanej ze strony obcych służb specjalnych w postaci prób werbunku lub nawiązania z nią kontaktu; przestrzegania porządku konstytucyjnego Rzeczypospolitej Polskiej, a przede wszystkim, czy osoba sprawdzana uczestniczyła lub uczestniczy w działalności partii politycznych lub innych organizacji, o których mowa w art. 13 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, albo współpracowała lub współpracuje z takimi partiami lub organizacjami; ukrywania lub świadomego niezgodnego z prawdą podawania w ankiecie bezpieczeństwa osobowego, zwanej dalej „ankietą”, lub postępowaniu sprawdzającym przez osobę sprawdzaną informacji mających znaczenie w *ochronie informacji niejawnych*; wystąpienia związanych z osobą sprawdzaną okoliczności powodujących ryzyko jej podatności na szantaż lub wywieranie presji; niewłaściwego postępowania z *informacjami niejawnymi*, jeżeli doprowadziło to bezpośrednio do ujawnienia tych informacji osobom nieuprawnionym, było to wynikiem celowego działania, stwarzało to realne zagrożenie ich nieuprawnionym ujawnieniem i nie miało charakteru incydentalnego, dopuściła się tego osoba szczególnie zobowiązana na podstawie *ustawy do ochrony informacji niejawnych*: pełnomocnik ochrony, jego zastępca lub kierownik kancelarii tajnej.

Organ prowadzący kontrolne postępowanie sprawdzające cofa wydane poświadczenie bezpieczeństwa, także w przypadku wystąpienia wątpliwości, o których mowa w art. 24 ust. 3 uoin, czyli dotyczących: poziomu życia osoby sprawdzanej, wyraźnie przewyższającego uzyskiwane przez nią dochody; informacji o chorobie psychicznej lub innych zakłóceniach czynności psychicznych ograniczających sprawność umysłową i mogących negatywnie wpłynąć na zdolność osoby sprawdzanej do wykonywania prac związanych z dostępem do *informacji niejawnych*; uzależnienia od alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych⁴¹.

Organ prowadzący kontrolne postępowanie sprawdzające obligatoryjnie cofa poświadczenie bezpieczeństwa, jeżeli osoba sprawdzana została skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego, także popełnione za granicą, lub umyślne przestępstwo skarbowe, jeżeli czyn, za który nastąpiło skazanie, wywołuje wątpliwości, o których mowa w art. 24 ust. 2 i 3, a które zostały wskazane powyżej⁴².

Ustawodawca w art. 30 ust. 3 uoin określił elementy obligatoryjne decyzji o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa. Powinna ona zawierać: podstawę prawną oraz uzasadnienie faktyczne i prawne; wskazanie wnioskodawcy kontrolnego postępowania sprawdzającego; określenie organu,

⁴¹ Art. 30 ust. 1 uoin.

⁴² Art. 30 ust. 2 uoin.

który przeprowadził kontrolne postępowanie sprawdzające; datę i miejsce wydania; imię, nazwisko i datę urodzenia osoby sprawdzanej; określenie rodzaju przeprowadzonego kontrolnego postępowania sprawdzającego ze wskazaniem klauzuli *informacji niejawnych*, do których osoba sprawdzana miała mieć dostęp; stwierdzenie, że osoba sprawdzana nie daje rękojmi zachowania tajemnicy; imienną pieczęć i podpis upoważnionego funkcjonariusza ABW albo funkcjonariusza lub żołnierza SKW, albo pełnomocnika ochrony, który przeprowadził kontrolne postępowanie sprawdzające; pouczenie o dopuszczalności i terminie wniesienia odwołania odpowiednio do Prezesa Rady Ministrów albo Szefa ABW lub Szefa SKW. Decyzja ta ma charakter administracyjny. Zaznaczyć należy, iż uzasadnienie faktyczne, w części zawierającej *informacje niejawne*, podlega ochronie na zasadach określonych w przedmiotowej ustawie⁴³.

Po zakończeniu kontrolnego postępowania sprawdzającego z wynikiem negatywnym organ prowadzący postępowanie wydaje decyzję o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa i doręcza ją osobie sprawdzanej, zawiadamiając o tym wnioskodawcę oraz pełnomocnika ochrony. Osoba uprawniona do obsady stanowiska jest obowiązana, niezwłocznie po otrzymaniu zawiadomienia o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa w zakresie dostępu do *informacji niejawnych*, uniemożliwić dostęp do *informacji niejawnych* osobie, której odmowa dotyczy⁴⁴.

Końcowy wynik postępowania sprawdzającego, w tym kontrolnego postępowania sprawdzającego, jak podkreśla S. Hoc, nie jest arbitralną decyzją organu prowadzącego to postępowanie, lecz rozstrzygnięciem bazującym na wnikliwej analizie zebranych informacji i stosownie do tego uargumentowanym⁴⁵.

Osoba, względem której kontrolne postępowanie sprawdzające zakończyło się określonym rozstrzygnięciem, może wnieść odwołanie do Prezesa Rady Ministrów. Odwołanie to nie wymaga uzasadnienia. Jego rozpatrzenie powinno nastąpić nie później niż w ciągu trzech miesięcy od dnia jego otrzymania. Warto zaznaczyć, iż wniesienie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji⁴⁶.

Jak trafnie wskazuje R. Wądołowski, „[...] strona postępowania sprawdzającego prowadzonego na podstawie ustawy o ochronie informacji niejawnych ma ograniczone gwarancje procesowe w odniesieniu do gwarancji stanowiących kodeksem postępowania administracyjnego. Przyznane prawa pozwalają osobie sprawdzanej biernie śledzić przebieg prowadzo-

⁴³ Art. 30 ust. 4 uoin.

⁴⁴ Art. 30 ust. 5 i 6 uoin.

⁴⁵ S. Hoc, *Ustawa o ochronie informacji niejawnych. Komentarz*, Warszawa 2010, s. 158.

⁴⁶ Art. 35 ust. 1, 4 i 5 uoin.

nego wobec niej postępowania sprawdzającego, ponieważ nie ma ona inicjatywy dowodowej, a jedynie prawo do trybu odwoławczego i skargowego od wydanej decyzji rozstrzygającej⁴⁷.

W celu zapewnienia jednostce możliwości zbadania jego sprawy przez bezstronny, niezawisły i niezależny sąd, a tym samym urzeczywistnienia zasady sądowej kontroli administracji publicznej, przyznano osobie sprawdzanej prawo do wniesienia skargi do sądu administracyjnego na decyzję lub postanowienie organu odwoławczego w terminie trzydziestu dni od dnia doręczenia. Skargę tę sąd administracyjny rozpatruje na posiedzeniu niejawnym. Odpis sentencji wyroku z uzasadnieniem doręcza się tylko właściwemu organowi odwoławczemu. Skarżącemu oraz osobie uprawnionej do obsady stanowiska doręcza się odpis wyroku⁴⁸. Podobnie kwestia ta wygląda w przypadku skargi kasacyjnej⁴⁹.

Kończąc rozważania na temat kontrolnego postępowania sprawdzającego, słów kilka należy poświęcić aktom tegoż postępowania. Otóż na podstawie art. 72 ust. 1 uoin akta te są udostępniane do wglądu lub przekazywane wyłącznie na pisemne żądanie: sądowi lub prokuratorowi w celach postępowania karnego; służbom i organom uprawnionym do prowadzenia poszerzonych postępowań sprawdzających dla celów postępowania sprawdzającego wobec tej samej osoby; właściwemu organowi w celu przeprowadzenia kontroli prawidłowości postępowania, z wyłączeniem postępowań, o których mowa w art. 23 ust. 5 uoin; właściwemu organowi w celu rozpatrzenia odwołania lub zażalenia; sądowi administracyjnemu w związku z rozpatrywaniem skargi.

Jednakże w odniesieniu do akt kontrolnych postępowań sprawdzających przeprowadzonych przez AW, ABW, SKW lub SWW należy pamiętać, że akta tych postępowań mogą być udostępnione do wglądu wyłącznie do celu postępowania sprawdzającego prowadzonego przez tę samą służbę wobec tej samej osoby⁵⁰. Jak zatem stwierdza P. Ostojski, „w postępowaniu sprawdzającym nie podlegają zastosowaniu przepisy k.p.a. o udostępnianiu akt stronie (art. 74 k.p.a.). Wyłącznie akta zakończonych zwykłych postępowań sprawdzających oraz kontrolnych postępowań sprawdzających mogą być udostępnione do wglądu stronie, z wyłączeniem danych dotyczących osób trzecich (art. 72 ust. 4 uoin). Z ograniczeniem jawności, a także z uproszczeniem i odformalizowaniem postępowania sprawdzającego związana jest reguła, iż podstawową formą dokumentowania każdej mającej znaczenie dla sprawy czynności, która nie została w inny sposób utrwalona

⁴⁷ R. Wądołowski, *Prawa i obowiązki...*, s. 109.

⁴⁸ Art. 38 ust. 1–3 uoin.

⁴⁹ Art. 38 ust. 5 uoin.

⁵⁰ Art. 72 ust. 2 uoin.

na na piśmie, jest adnotacja. Wyjątki od tej reguły wynikają ze szczególnych przepisów ustawy”⁵¹.

Zakończenie

Jednym z fundamentalnych praw człowieka jest prawo do prywatności. Wskazane w Konstytucji RP podstawowe prawa i wolności człowieka i obywatela mają charakter powszechny, a zatem przysługują one również osobom, względem których toczy się kontrolne postępowanie sprawdzające. Ze względu na interes publiczny osoby te mogą zostać ograniczone w możliwości korzystania z nich na zasadach określonych w Konstytucji i ustawach.

Zgodnie z art. 47 Konstytucji RP każdy ma prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym⁵². Prawo to ulega pewnym ograniczeniom w ramach postępowania kontrolnego, zbierane są bowiem i opracowywane informacje związane z życiem prywatnym i rodzinnym osoby sprawdzanej.

Z kolei na mocy art. 51 ust. 1 Konstytucji RP nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby⁵³. Ustawa o ochronie informacji niejawnych jest przykładem takiej właśnie regulacji, która obliuguje osobę sprawdzaną do ujawnienia stosownym podmiotom informacji jej dotyczących.

Natomiast na mocy art. 54 ust. 1 Konstytucji RP każdemu zapewnia się wolność wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji⁵⁴. Nie dotyczy to, ze zrozumiałych względów, pozyskiwania i rozpowszechniania informacji niejawnej, nieważne jaką by ona nie była opatrzoną klauzulą. Osoba, która dysponuje poświadczeniem bezpieczeństwa, jest obowiązana, by jej nie ujawniać. Ta informacja bowiem ma być chroniona i to potrzeba jej bezpieczeństwa ma pierwszeństwo przed interesem osoby, względem której toczy się kontrolne postępowanie sprawdzające.

Kontrolne postępowanie sprawdzające, jak już wspomniano, ma na celu weryfikację tego, czy dana osoba dysponująca poświadczeniem bezpieczeństwa w dalszym ciągu daje rękojmię zachowania w tajemnicy informacji niejawnej. Potrzeba zapewnienia bezpieczeństwa ww. informacji uzasad-

⁵¹ P. Ostojki, *Ochrona prawa jednostki w administracyjnym postępowaniu sprawdzającym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2018, nr 12, s. 76 i n.; M. Dela, *Bezpieczeństwo osobowe jako element ochrony informacji niejawnych*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2015, nr 1, s. 22–50 z cyt. lit. Szerzej np.: P. Sarnecki, *Komentarz do art. 51 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 1–5 z cyt. lit.

⁵² Szerzej np. P. Sarnecki, *Komentarz do art. 47 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 1–5 z cyt. lit.

⁵³ Szerzej np. P. Sarnecki, *Komentarz do art. 51 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 1–5 z cyt. lit.

⁵⁴ Szerzej np. P. Sarnecki, *Komentarz do art. 54 Konstytucji RP*, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, red. L. Garlicki, Warszawa 2007, s. 1–7 z cyt. lit.

nia ograniczenie konstytucyjnych praw i wolności tejże osoby, co znajduje swoje odzwierciedlenie w samej Konstytucji, a także w ustawie o ochronie informacji niejawnych.

Ograniczenia te, mimo że mogą być dla jednostki uciążliwe, nie negują jej praw i wolności. Są one dopuszczalne w demokratycznym państwie prawa i nie stoją wobec niego w opozycji.

Bibliografia

- Alkowski P., *Bezpieczeństwo informacyjne – zarys wybranych aspektów w kontekście problemu bezpieczeństwa państwa*, [w:] *Współczesne oblicza bezpieczeństwa*, red. E.M. Guzik-Makaruk, E.W. Plywaczewski, Białystok 2015.
- Barta J., Fajgielski P., Markiewicz R., *Ochrona danych osobowych. Komentarz*, Warszawa 2011.
- Czuryk M., Karpiuk M., Kostrubiec J., Bożek M., *Służby specjalne w strukturze władz publicznych. Zagadnienia prawnoustrojowe*, Warszawa 2014.
- Dela M., *Bezpieczeństwo osobowe jako element ochrony informacji niejawnych*, „Wojskowy Przegląd Prawniczy” 2015, nr 1.
- Granat M., *Godność człowieka z art. 30 Konstytucji RP jako wartość i jako norma prawna*, „Państwo i Prawo” 2014, nr 8.
- Hoc S., *Ustawa o ochronie informacji niejawnych. Komentarz*, Warszawa 2010.
- Kazimierczuk M., *Pojęcia, istota oraz źródło wolności i praw człowieka*, „Studia Prawnoustrojowe” 2014, nr 26.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 3, red. L. Garlicki, Warszawa 2007.
- Ostojski P., *Ochrona prawa jednostki w administracyjnym postępowaniu sprawdzającym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2018, nr 12.
- Szewc T., *Ochrona informacji niejawnych. Komentarz*, Warszawa 2007.
- Wądołowski R., *Prawa i obowiązki stron postępowania sprawdzającego*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2016, nr 15.

Akty prawne

- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r., o ochronie danych osobowych, tekst jednolity, Dz.U z 2016 r., poz. 922.
- Ustawa z dnia 5 sierpnia 2010 r., o ochronie informacji niejawnych, tekst jednolity, Dz.U. z 2016 r., poz. 1167 z późn. zm.

CONTROL PROCEEDINGS AGAINST PERSONS POSSESSING SECURITY CLEARANCE AND PROTECTION OF INFORMATION CONCERNING AN INDIVIDUAL

Abstract: This text presents considerations regarding control follow-up for persons who have a security clearance, the proceeding being aimed at verifying whether the said person still guarantees the confidentiality of secret information. As part of this proceeding, a person who is subject to a control review procedure is subject to restrictions on some of his or her rights and freedoms, in particular the right to protect information concerning him or her.

The aim of the considerations is to present the control proceedings conducted against persons possessing security clearance, in the context of protection of the rights of the individual concerned.

Keywords: PROTECTION OF INFORMATION, SECURITY CLEARANCE, CONTROL PROCEEDINGS, CONFIDENTIALITY, RIGHTS OF AN INDIVIDUAL